

אדרת רשב"ם

ר"ת אמרות דוב רוזנברג תלמיד רבינו שלמה ב"ר מרדכי
לזכר נשמת הגה"ק רבינו שלמה מזוועהיל ז"ע

בס"ד

פ' תולדות שנת פלפולא איזה פרי בריח בגדיו לפ"ק גיליון שפ"א

מדור הנעשה ונשמע

רז"ל התנבאו כי קרוב לימות המשיח אפילו תינוקות של העולם עתידים למצוא נסתרות של חכמה ולדעת בו קיצים וחשבונות ובאותו זמן יתגלה לכל, וכך מפורש בזוהר הקדוש פ' וירא, אמר לון רבי שמעון לית רעותא דקודשא בריך הוא בְּדָא דִּיתְגַּלִּי כֹּל קֹד לְעֵלְמָא, וְכַד יְהֵא קָרִיב לְיוֹמֵי מְשִׁיחָא אֲפִילוּ רַבֵּי דְעֵלְמָא זְמִינִין לְאַשְׁפְּחָא טְמִירִין דְחֻמְתָּא וְלִמְנַדַּע בֵּיהּ קִצִּין וְחוֹשְׁבֵינִין, וְבַהֲהוּא זְמַנָּא אֲתְגַלְיָא לְכֻלָּא הָדָא הוּא דְכְּתִיב (צפניה ג:ט) כִּי אֶז אֶהְפֹּךְ אֶל עַמִּים וְגו', מֵהוּ אֶז, בְּזְמַנָּא דְתִיקוּם כְּנִסַּת יִשְׂרָאֵל מֵעַפְרָא וְיוֹקִים לָהּ קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא כְּדִין אֶהְפֹּךְ אֶל עַמִּים שְׁפָה בְרוּרָה לְקָרָא כְּלָם בְּשֵׁם ה' וְלַעֲבֹדוֹ שְׂכָם אֶחָד (זוהר ח"א קיח).

ולכן אל נא קורא נכבד לבא אלי בתמיהה על גילוי נסתרות בחשבונות של הקץ, כי במה הנני גרוע מתינוקות של העולם, ולכן כאשר רואים דברים גלויים בתהליך של ביאת המשיח, מצוה לפרסמה, כדי שיראו כולם את יד ה' בכל צד ושעל, השבוע ביום רביעי לפנות בוקר התחיל את ההסכם של הפסקת האש עם לבנון וחיזבאללה, ואף שהנני מקטני אמנה שזה יחזיק מעמד מצד החיזבאללה וארגוני הטרור, הרי ידוע שהם לא מסוגלים לעמוד בהסכמים, וכל חיותם הוא רק על חרבך תחיה כמבואר בפרשתנו הק', אבל דבר אחד ברור מאד, כי ה' איש מלחמה ה' שמו, ולב מלכים ושרים ביד ה' (עיין משלי כא:א), וכדברי הרמב"ן ז"ל סוף פ' בא וזלה"ק, אין לאדם חלק בתורת משה רבינו, עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכולם נסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם, בין ברבים בין ביחיד, אלא אם יעשה המצות יצליחנו שכרו, ואם יעבור עליהם יכריתנו עונשו, הכל בגזרת עליון כאשר הזכרתי כבר (בראשית יז:א, שמות ו:ב), ויתפרסמו הנסטים הנסתרים בענין הרבים כאשר יבא ביעודי התורה בענין הברכות והקלות, כמו שאמר הכתוב (דברים כט:כג-כד) ואמרו כל הגוים על מה עשה ה' ככה לארץ הזאת, ואמרו על אשר עזבו את ברית ה' אלקי אבותם, שיתפרסם הדבר לכל האומות שהוא מאת ה' בעונשם, ואמר בקיום וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך וכו' (רמב"ן שמות יג:טז).

ובא נחשוב חשבוננו של עולם, אחרי 417 ימי מלחמה דאֲתַקְרִי בְּתַרְיִן שְׁמֵהֶן בְּשֵׁם מִלְחַמַת חַרְבוֹת בְּרַזַל וּבְשֵׁם טַבַּח שְׁבַעַה באוקטובר, הרי חרבות ברזל בגימטריא ואחר האש קול דממה דקה, ע"ד הכתוב וְאַחַר הָרַעַשׁ אֵשׁ לֹא בָאָשׁ ה' וְאַחַר הָאֵשׁ קוֹל דְּמָמָה דְּקָה (מלכים א' יט:יב), היינו הפסקת האש, ובגימטריא גוג ומגוג תשפ"ה, ומצינו ביחזקאל, פה אמר ה' אלקים עוד זאת אֲדַרְשׁ לְבֵית יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת לָהֶם אַרְבָּה אֲתֶם כְּצֹאן אֲדָם, כְּצֹאן קִדְשִׁים כְּצֹאן יְרוּשָׁלַם בְּמוֹעֲדֶיהָ כִּן תִּהְיֶינָה הָעָרִים הַחֲרֻבוֹת מְלֹאוֹת צֹאן אֲדָם וְיִדְעוּ כִּי אֲנִי ה' (יחזקאל לו:לז-לח), ודורשי רשומות אמרו זית בגימטריא אדם דוד משיח (עיין כתבי האריז"ל ספר הליקוטים פ' אחרי), וידוע סוד אדם הראשון בגלגולו הוא אדם דוד משיח ר"ת אדם, ושבעים שנה של דוד המלך ע"ה, הם מן אלף שנים של אדם שהניח לו שבעים שנה כדמצינו בזוהר הקדוש פ' וישלח, רבי שמעון אמר, הא אֲתַמַּר דְּדוֹד מְלֻכָּא עַד לֹא הָוּה, לֹא הָוּה לִיה חַיִּים כְּלָל, בְּרַ דְּאָדָם קְדָמָּהּ יְהֵב לִיה שְׁבַעִין שְׁנֵין מְדִילִיה, וְכַד הָוּה קִיּוּמִיה דְּדוֹד מְלֻכָּא שְׁבַעִין שְׁנֵין הָוּוּ, וְקִיּוּמָא דְּאָדָם קְדָמָּהּ אֶלְף שְׁנֵין חֲסַר שְׁבַעִין, אֲשַׁתְּכַחוּ בְּהַנִּי אֶלְף שְׁנֵין קְדָמָּי אֲדָם הָרֵאשׁוֹן וְדוֹד מְלֻכָּא (זוהר ח"א קסח), וסימנך ארבה אתכם כצאן אדם בגימטריא חרבות ברזל, וא"כ צריכים לחכות בכל רגע נתון לשמוע שופר של משיח בן דוד, וסימנך טבח שבעה באוקטובר בגימטריא קול שופר, וכנבואת יחזקאל, בֵּן אָדָם יַעַן אֲשֶׁר אָמַרְתָּ צַר עַל יְרוּשָׁלַם הָאֵח נִשְׁבְּרָה דְלִתוֹת הָעַמִּים נִסְבָּה אֵלֵי אִמְלָאָה הַחֲרֻבָּה (יחזקאל כו:ב), ודרשו רז"ל במס' פסחים, אמלאה החרבה, אם מלאה זו חרבה זו, ואם מלאה זו חרבה זו (פסחים מב:), ופירש"י ז"ל, אמלאה החרבה, רישא דקרא, יען אמרה צור לירושלים האח וגו', אתמלא מן חורבנה של ירושלים, וצור מאדום היא (רש"י), וסימנך טבח שבעה באוקטובר בגימטריא אם מלאה זו חרבה זו ואם מלאה זו חרבה זו.

הרי הכל במדה ובמספר, וצריך ביאור מה מרומז ב'417 יום, וי"ל דהרי מצינו באור החיים הקדוש ריש פ' תצוה, ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלת נר תמיד (שמות כז:כ), ומפרש האוה"ח הק' וזלה"ק, בדרך רמז יתבאר הכתוב על דרך מאמר הובא בספר זוהר חדש (ח), כי ד' גליות של ישראל כל אחד מהם נגאלו ממנו בזכות אחד, גלות הראשון נגאלו בזכות אברהם אבינו ע"ה, ב' נגאלו בזכות יצחק, ג' בזכות יעקב, והד' תלוי בזכות משה, ולזה נתארך הגלות כי כל עוד שאין עוסקים בתורה ובמצות אין משה חפץ לגאול עם בטלנים מן התורה, וזה הוא שרמז הכתוב כאן באומרו ואתה תצוה את בני ישראל, על דרך כי מלאכיו יצוה (תהלים צא:יא), או על דרך אומרם ז"ל אין צו אלא מלכות, כי הוא ימלוך עלינו לעתיד, ותנאי הוא הדבר שיעסקו ישראל בתורה, וזה הוא אומרו ויקחו אליך שמן זית זך, ירמוז אל התורה שנמשלה לשמן, מה שמן מאיר לעולם כך התורה (דב"ר פ"ז ג) והם דברי הזוהר שכתבנו בסמוך, ודקדק לומר זך, שצריכין לעסוק בתורה לשמה בלי שמרים שהם לקנתר ח"ו (עיין תוס' ברכות יז). או להתגדל וכדומה, אלה הם שמריה (אור החיים), ובזוהר הקדוש פ' שלח, זית מרמז על הגאולה העתידה וזלה"ק, דוֹד מְלֻכָּא, זֵית רַעֲנָן אֲקָרִי קְמִיָּה קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא, דְּכְתִיב, (תהלים נב) וְאֲנִי כְּזֵית רַעֲנָן בְּבֵית יְגוֹ', עֵלָה זֵית, דָּא מְלֻכָּא מְשִׁיחָא בְּרִיָּה דְּדוֹד, וְדָא אִיהוּ דְרַמְיָז יוֹנָה דָּא בְּיוֹמוֹי דְנַח, דְּכְתִיב (בראשית ח) וְהִנֵּה עֵלָה זֵית טָרְף בְּפִיָּה, הֵהוּא עֵלָה זֵית, טָרְף וְחֲטָף

לִיקְרָא דִּילִיָּה, בְּמָה, בְּפִיָּה, דְּקִימָא עַל רִישֵׁיהּ, וּמְקַבְּלָא יְקָר מְהַאי יוֹנָה (זוהר ח"ג קסה.), וּבִישְׁעֵיהּ הַנְּבִיא, פִּי כַה יְהִיָּה בְּקָרֵב הָאָרֶץ בְּתוֹךְ הָעַמִּים כְּנֹקֵף זֵית פְּעוּלִילַת אִם כְּלָה בְּצִיר, הִמָּה יִשְׂאוּ קוֹלָם יָרְנוּ בְּגֵאוֹן ה' צְהָלוּ מִיָּם (ישעיה כד:יג-יד), וּבִתְחִילַת הַפֶּרֶק הִנֵּה ה' בּוֹקֵק הָאָרֶץ וּבּוֹלְקָה וְעוֹה פְּנִיָּה וְהַפִּיץ יִשְׁבִּיָּה (ישעיה כד:א), וּפִירֵשׁ הָאֲבָן עֲזָרָא ז"ל, הִמָּה וּגו', כֹּל הַמְּפֹרָשִׁים הַסְּכִימָה דַעְתָּם כִּי מִפְרֹשֶׁת הִנֵּה ה' בּוֹקֵק הָאָרֶץ הוּא לַעֲתִיד עַל מַלְחַמַת גּוֹג וּמִגּוֹג (אֲבָן עֲזָרָא), הִרִי זֶה מִסֵּר מִן הַשָּׁמַיִם בְּרוּר וּמְפֹרֵשׁ שְׂאֵחַר מַלְחָמָה זֶה, צְרִיכִים לְהִתְחַזֵּק בְּלִימּוּד הַתּוֹרָה שֶׁמִּן זֵית זֶה, וְכַלְשׁוֹן הָאוּה"ח הַק' הַנ"ל כִּי כֹל עוֹד שְׂאִין עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה וּבַמִּצְוֹת אֵין מִשֶּׁה חֲפֵץ לְגַאוֹל עִם בְּטַלְנִים מִן הַתּוֹרָה, וְכַפִּי שֶׁהִנֵּי מְכִיר אֶת הַכְּנֻסָּה, כַּעַת אַחַר שְׂאִינָם כ"כ עֲסוּקִים בַּמַּלְחָמָה, כְּנֹרָא יִתְעוֹרְרוּ שׁוֹב לְמַלְחָמָה נֶגֶד לּוּמְדֵי הַתּוֹרָה בְּגִיּוֹס הַחֲרָדִים, וְלִכְּנֵן מִן הַשָּׁמַיִם הִטִּילוּ עֲלֵינוּ מַלְחָמָה ל'417 יוֹם, בְּגִימְטְרִיא זֵית, שְׂאֵם רוֹצִים לְזַכּוֹת ל'עֵלָה זֵית דָּא מְלָפָא מְשִׁיחָא בְּרִיָּה דְדוֹד', צְרִיכִים שֶׁמֶן זֵית זֶה לַעֲסוֹק בַּתּוֹרָה בְּלִי שְׂמֵרִים, וְאֵרִז"ל בְּסוּף מִס' הוֹרִיּוֹת, אִמֵּר רַבִּי יוֹחָנָן כִּשְׁם שֶׁהַזֵּית מִשְׁכַּח לִימּוּד שֶׁל שִׁבְעִים שָׁנָה, כִּךְ שֶׁמֶן זֵית מְשִׁיב לִימּוּד שֶׁל שִׁבְעִים שָׁנָה (הוֹרִיּוֹת יג:), וְא"כ בּוֹא לְרַעֲנֵן אֶת הַזִּיכְרוֹן, נִזְכּוֹר מַה הִבִּיא לָנוּ אֶת הַטֶּבַח שִׁבְעָה בְּאוֹקְטוֹבֵר, כְּאִשְׁרֵי כֹל הַשְּׂמַאלָנִיִּים הַתְּמַקְדוּ בְּכֹל כּוֹחַם בְּגִזִּירַת הַגִּיּוֹס, בְּדִיּוֹק אִזְ קָרָה טֶבַח שִׁבְעָה בְּאוֹקְטוֹבֵר, וְסִימְנָךְ טֶבַח שִׁבְעָה בְּאוֹקְטוֹבֵר בְּגִימְטְרִיא זֵהוּ גִזִּירַת הַגִּיּוֹס, וְלִכְּנֵן בַּתְּשׁוּבָה הַמְּשַׁקֵּל צְרִיכִים לְהַחֲזִיר הָעֵטְרָה לְיוֹשְׁנָה, לְחַזֵּק אֶת לּוּמְדֵי הַתּוֹרָה, אִשְׁרֵי אֵךְ וּרְק בְּזַכּוֹתָם נִיצְלָנוּ מִכָּל אוֹיְבֵינוּ, יְה"ר שְׁנֹזְכָה בְּמַהֲרָה לְשִׁמוּעַ קוֹל שׁוֹפֵר שֶׁל מְשִׁיחַ.

מְדוּר הַלְרוּס

הַמַּעֲשָׂה לְפָרִי וְהַשְּׂמִיעָה לְעֵלְיוֹן, כִּי הַמַּעֲשָׂה עֵיקַר כַּמ"ט וְלֹא הַתְּלַמּוּד עֵיקַר אֲלֹלָה הַמַּעֲשָׂה וְק"ל (ח"א מֵהַרְשֵׁ"א).

וְרִאשִׁיתִי בַחֲתָם סוֹפֵר, רִאשִׁיתִי כְּרִיחַ שְׂדֵה, שְׁלֵהִי תַעֲנִית אֲמַרְיִנָן כְּרִיחַ שְׂדֵה שְׁל תְּפּוּחִים, וְכַתְּבוּ תּוֹסְפוֹת רִיחַ אֲתֵרוֹגִים, וּי"ל עַפ"י מ"ט פֶּרֶק רִבִּי עֲקִיבָא, כַּתְּפוּחַ בְּעֵלְי הַיַּעַר, מַה תְּפּוּחַ פְּרִי קוֹדֵם לְעֵלְיוֹ אִף יִשְׂרָאֵל הַקְּדִימוֹ נַעֲשֶׂה לְנַשְׁמָע, וְגַם שֶׁסַּ כַּתְּבוּ תּוֹסְפוֹת שְׁתַּפּוּחַ הוּא אֲתֵרוֹג הַדֵּר בְּאִילָנוֹ מִשְׁנֵה לְשָׁנָה, וּבְשָׁנָה הַשְּׁנִיָּה הוּא קוֹדֵם לְעֵלְיוֹ עֵי"ש, וְהַכֹּחַ נְמוֹ יַעֲקֹב לֹא שָׁמַע מֵאֲבִיו שְׁלִיחָה לְעַשׂוֹת לוֹ מַטְעָמִים, וּמ"מ הִבִּיא וְהַקְּדִים עֲשִׂיהַ לְשְׂמִיעָה, וְהִנֵּה רִיחַ בְּנֵי כְּרִיחַ שְׂדֵה תְּפּוּחִים שְׁפָרְיוֹ קוֹדֵם לְעֵלְיוֹ (חֲתָם סוֹפֵר).

וְאִתָּא בְּכָלִי יִקָּר, וְיֵשׁ אֲמַרְיִים, שׁוֹי"ו שְׁל וִיתָן, הוֹרָאָה שְׁלֹא יִסְמוּךְ הָאֲדָם עַל הַנֶּסֶם, אֲלֹלָה יַעֲשֶׂה אֶת שְׁלוֹ כְּכֹל אֲשֶׁר יִמְאֵל בְּכַחוֹ לְעַשׂוֹת, וְמַה יִּשְׁחַסֵּר הַטְּבַע יִשְׁלַם הַנֶּסֶם, כַּמ"ט ר"ז"ל (סְפָרִי פ' רֵאָה דְּבָרִים טו:יח) יִכּוֹל אֲפִילוֹ יוֹשֵׁב וּבְטֵל, תְּלַמּוּד לּוּמֵר בְּכֹל אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה, לְכַךְ נֹאמַר וִיתָן, רִאשִׁיתִי אַחַר שְׁעִשִׂית כְּבֵר כֹּל אֲשֶׁר הִיָּה בְּכַתֵּךְ לְעַשׂוֹת, אִזְ גַּם ה' יִתֵּן לְךָ מֵאוֹרֹכּוֹ הַטּוֹב, כַּמ"ט (תְּהִלִּים פה:יב) אֲמַת מֵאֲרֵץ תִּלְמַח וְלִדְקָ מִשְׁמִים נִשְׁקָף גַּם ה' יִתֵּן הַטּוֹב וְגו', כִּי מִתְחִילָה לְרִיךְ אֲתָה לְעַשׂוֹת פְּעוּלַתְךָ, אֲמַנְסָ בְּאֲמַת דּוּקָא, כִּי לֹא יִשְׁלַח ה' עֲזָרוֹ לְמִי שְׁפּוּעֵל פְּעוּלוֹת וְתַחֲבוּלוֹת אֲנוֹשִׁיּוֹת לֹא בְּלִדְקָ וְלֹא בְּאֲמַת וּמִשְׁפָּט, אֲבָל לְמִי שִׁתְּעַסֵּק בְּאֲמַת וְאֲמוּנָה יִשְׁלַם ה' עֲזָרוֹ מִקּוֹדֵשׁ, וְכַסֵּהפְּעוּלוֹת הַאֲנוֹשִׁיּוֹת לְאֲמַחִים תְּחִילָה מֵאֲרֵץ, אִזְ עַל כֵּן הַחֲסֵד הַשְּׁקִיף ה' מִמְּרוֹמוֹ, וּבְמַה הַשְּׁקִיף, גַּם ה' יִתֵּן הַטּוֹב וְאֲרַלְנוֹ תַתָּן יִבּוּלָה, בְּמַלְתָּ גַם חֲתָם כֹּל הָעֲנִין וְהוּא מְבֹאֵר מֵעֲלָמוֹ (כְּלִי יִקָּר).

וְתַמּוֹן תְּנִינָן בְּמַסְכַּת יוֹמָא, רַב כְּהֵנָח רַמִּי, כַּתִּיב תִּיְקָשׁ, וְקָרִינוּ תִּיְרוֹשׁ, זְכָה נַעֲשֶׂה רֵאשׁ, לֹא זְכָה נַעֲשֶׂה רֵשׁ, וְהִינֵנוּ דְרַבָּא, דְּרַבָּא רַמִּי, כַּתִּיב יִשְׁמַח וְקָרִינוּ יִשְׁמַח, זְכָה מִשְׁמַחוֹ לֹא זְכָה מִשְׁמָמוֹ, וְהִינֵנוּ דְאֲמַר רַבָּא חֲמַרָא וְרִיחָנִי פְקַחִין (יוֹמָא עו:).

וְאִתָּא בְּפִסְקִתָא, וְיִשְׁתַּחוּוּ לְךָ בְּנֵי אֲמֵךְ, יִלְחַק שְׁנֵשָׁא אֲחַת אֲמַר בְּנֵי אֲמֵךְ, יַעֲקֹב נִשְׂא ד' לְפִיכְךָ אֲמַר (בְּרַאשִׁית מ:ח) בְּנֵי אֲבִיךָ (פְּסִיקְתָא זוֹטְרֵתָא), וּמִלֵּינוּ בְּמַסְכַּת שְׂבַת, אֲמַר אֲבִי, אֲמַרָה לִי אִם, כֹּל מִנֵּינִי בְּשִׁמְאָ לְאִימָא, וְכֹל קְטֵרִי בְּשִׁמְאָלָא (שְׂבַת סו:), וּפִירְשׁ"י ז"ל, וּבְד"ה בְּשִׁמְאָ לְאִימָא – פְּלוּנֵי בְּן

וְיִגַּשׁ וְיִשַׁק לוֹ וְיִרַח אֶת רִיחַ בְּגָדָיו וְיִזְכְּרֵהוּ וְיֵאמַר רִאשִׁיתִי כְּרִיחַ שְׂדֵה אֲשֶׁר בְּרַכּוֹ ה', וִיתֵן לְךָ הַאֲלֹקִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ וְרַב דְּגָן וְתִירָשׁ, יַעֲבֹדוּךָ עַמִּים וְיִשְׁתַּחוּוּ לְךָ לְאֲמַיִם הוּא גְבִיר לְאֲחִיךָ וְיִשְׁתַּחוּוּ לְךָ בְּנֵי אֲמֵךְ אֲרִכִּיךָ אֲרִכּוֹר וּמִזְכְּרִיךָ בְּרוּךְ (בְּרַאשִׁית כז:כז-כט).

וְדַרְשׁוּ רִז"ל כְּמַה דְּרַשׁוֹת בְּמַקְרָאֵי קוֹדֵשׁ הַלְלוּ, וְנִבִּיא אֲוֹתָם לְפִי הַסֵּדֵר בְּמַקְרָא, אֲרִז"ל סוּגָה בְּשׁוֹשְׁנִים וְכו', הַתּוֹרָה הַעִידָה עֲלֵינוּ סוּגָה בְּשׁוֹשְׁנִים, שְׁאֲפִילוֹ כְּסוּגָה בְּשׁוֹשְׁנִים לֹא יִפְרָלוּ בְּהֵן פְּרָלוֹת וְכו', רַבִּי זִירָא אֲמַר מֵהַכֹּחַ, וְיִרַח אֶת רִיחַ בְּגָדָיו, אֲל תִּיקְרִי בְּגָדָיו אֲלֹלָה בְּגָדָיו, הִנֵּהוּ בְּרִיּוֹנִי דְהוּא בְּשִׁיבְצוֹתֵיהּ דְּרַבִּי זִירָא דְהוּא מְקַרֵּב לְהוֹ כִּי הִיכִי דְנִיהֲדֵרוּ לְהוֹ בְּתִיּוּבַתָא, וְהוּוֹ קַפְדִּי רַבָּנָן, כִּי נַח נַפְשִׁיהּ דְּרַבִּי זִירָא, אֲמַרִי עַד הֲאִידֵנָח הוּא חֲרִיכָא קְטִין שְׁקִיָה דְהוּוֹ בְּעִי עַלְן חַמִּי, הַשְּׁתָא מֵאֵן בְּעִי עַלְן חַמִּי, הִרְהֵרוּ בְּלִבְיָהוּ וְעַבְדוּ תַשְׁבּוּהָ (סְנַהֲדְרִין ז:).

וּבְשִׁלְהִי מַסְכַּת תַּעֲנִית, וְיֵאמַר רִאשִׁיתִי כְּרִיחַ בְּנֵי כְּרִיחַ שְׂדֵה אֲשֶׁר בְּרַכּוֹ ה', אֲמַר רַב יְהוּדָה בְּרִיָּה דְרַב שְׁמוּאֵל בְּר שִׁילַת מִשְׁמִיָּה דְרַב, כְּרִיחַ שְׂדֵה שְׁל תְּפּוּחִים (תַּעֲנִית כט:), וּפִירְשׁוּ הַתּוֹסְפוֹת, שְׁל תְּפּוּחִים, יֵשׁ מִפְרָשִׁים תְּפּוּחִים כְּרִיחַ אֲתֵרוֹגִים (תּוֹסְפוֹת).

וְכַמוֹ כֵּן גַּם בְּמַסְכַּת שְׂבַת, אֲמַר רַבִּי חֲמָא בְּרַבִּי חֲנִינָא, מֵאִי דְכַתִּיב כַּתְּפוּחַ בְּעֵלְי הַיַּעַר וְגו', לְמַה נִּמְשְׁלוּ יִשְׂרָאֵל לְתַפּוּחַ, לּוּמֵר לְךָ מַה תְּפּוּחַ זֶה פְּרִי קוֹדֵם לְעֵלְיוֹ, אִף יִשְׂרָאֵל הַקְּדִימוֹ נַעֲשֶׂה לְנַשְׁמָע (שְׂבַת פח:), וּפִירְשׁוּ הַתּוֹסְפוֹת, פְּרִי קוֹדֵם לְעֵלְיוֹ, הַקְּשָׁה ר"ת, שְׁהִרִי אֲנוּ רוֹאִים שְׁגַלֵּל כְּשֹׁאֵר אִילָנוֹת, וּמִפְרָשׁ לְתַפּוּחַ הַיַּעַר אֲתֵרוֹג, וְרִיחַ אֲפֵךְ כַּתְּפוּחִים מִתְּרַגְמִינָן כְּרִיחָא דְאֲתֵרוֹגָא, וְאֲתֵרוֹג פְּרִי קוֹדֵם לְעֵלְיוֹ, שְׁדֵר בְּאִילָן מִשְׁנֵה לְשָׁנָה, וְאַחַר שָׁנָה נוֹשְׂרִין עֲלָיו שְׁל אֲשַׁתְּקֵד וּבְאִין עֲלִין אַחֲרִים, הוּוֹ פְּרִי קוֹדֵם לְאֲוֹתָם עֲלִים וְכו' (תּוֹסְפוֹת).

וְשֶׁם בְּחִידוּשֵׁי אֲגוּדוֹת מֵהַרְשֵׁ"א, לְכַתִּיב כַּתְּפוּחַ וְגו', סִיפָא דְקַרָא כַּתְּפוּחַ בְּעֵלְי הַיַּעַר כֵּן דוּלִי וְגו', וְלְפִי הָעֲנִין הַקְּב"ה נִמְשַׁל לְתַפּוּחַ כַּת"י וְכַפִּירֵשׁ"י שֶׁס, וְכֹל דוּלִי הַנּוֹזֵכַר בְּשֶׁה"ש כֵּן הוּא, דְקָאִי אֲהַקְּב"ה, וְאֲפִשְׁר לְפִי הַדְרָשׁ דְּהַכֹּחַ קָאִי אֲסִיפָא דְקַרָא לְעֵיל, לְכַתִּיב כֵּן רַעֲיִתִי בִין הַבְּנוֹת, דְּהִינֵנוּ יִשְׂרָאֵל בִּין הָאוֹמוֹת, וְעַלֵּה שְׁפִיר קָאִי כַּתְּפוּחַ בְּעֵלְי הַיַּעַר כֵּן יִשְׂרָאֵל בִּין הָאוֹמוֹת, וְקָאֲמַר לּוּמֵר לְךָ מַה תְּפּוּחַ זֶה פְּרִי וְכו', מִדְּמַה

פלונית (רש"י), וראיתי בזוהר הקדוש פ' לך, והושיעה לבן
אמתך (תהלים פו:זט), וכי לא הוה בריה דיסיי איהו, עד לאיהו
אמר בשמא לאמיה ולא בשמא לאבוי, אלא הא אוקימנא דכד
ייתי בר נש לקבל מלה עלאה לאדכרא, בעי למהך במלה
לאיהו ודאי, ועל דא אדכר לאמיה ולא לאבוי (זוהר ח"א פד.).
ונל"פ בעזהשי"ת עפ"י מה דתמן תנינן בפרק קמא דמסכת
חולין, מנא הא מילתא דאמור רבנן זיל בתר רובא וכו', רב מרי
אמר, אתיא ממכה אביו ואמו לאמר רחמנא קטליה, וליחוש
דלמא לאו אביו הוא, אלא לאו משום דאמרינן זיל בתר רובא,
ורוב בעילות אחר הבעל (חולין יא.-יא:).

ידוע מחלוקת המפרשים, יש שסוברים, אם ספיקא
לאורייתא מן התורה לחומרא, אז רוב היא ודאי, אבל אם
ספיקא לאורייתא מן התורה לקולא, אז רוב היא בגדר ספק,
ולעומתם יש מפרשים שסוברים להיפוך, דאי אמרינן ספיקא
לאורייתא מן התורה לקולא, אז רוב היא ודאי, אבל אם
ספיקא לאורייתא מן התורה לחומרא, אז רוב היא בגדר ספק.
וכך איתא בבית הבחירה לרבינו המאירי וזלה"ק בא"ד,
ראיה ממה שאמרו בראשון של חולין י"א א', מנא הא מילתא
דאמור רבנן זיל בתר רובא, מדקאמר ועלם לא תשברו בו,
וניחוש שמא ניקב קרום של מוח, אלא זיל בתר רובא, ומאי
קושיא, אפילו תימא דלא אזלינן בתר רובא, הני שרו, דכל ספק
איסור מותר מן התורה, אלא מסתברא, ספק תורה להחמיר,
מן התורה הוא, ומשום הכי אצטריכינן לרובא, ומ"מ יש לפרש,
זיל בתר רובא לעשותו היתר ודאי, שהספק מ"מ אין הדבר
ברור בו (עיין חות דעת דיני ספק ספיקא ד"ה והנה הרשב"א),
וגדולי המחברים כתבו כדעת ראשון, וכמו שנתראה לנו
מסוגיא זו, והילכך בראיה כל ספק פטור, שלא להביא חולין
לעזרה (עיין חגיגה ד. תוס' ד"ה אלא טומטום), ואפילו בתנאי
שאם הוא זכר יהא רחיה, ואם נקבה יהא נדבה, מ"מ לא
חייבוהו (המאירי חגיגה ד.).

וכתיב צפ' לך לך, ויאמר לאזכרם ידע תדע כי גר יהיה זרעך
בארץ לא להם ועבדום וענו אתם ארבע מאות שנה (בראשית
טו:יג), ולכאורה קשה, הרי בני ישראל ילאו אחרי רד"ו שנה,
והיאך קיים הגזירה לארבע מאות שנה, ברם רש"י ז"ל מפרש
שם שמונין מלידת יצחק, ומשנולד יצחק עד שיצאו ישראל
ממצרים עברו ארבע מאות שנה, אבל איתא בספר פרשת
דרכים (דרך הקודש דרך ט') כי זה נכון רק אי אמרינן שארץ
ישראל אינה מוחזקת לנו מאבותינו, ואז שפיר נקראת ארץ לא
להם, אבל אי נימא שארץ ישראל מוחזקת לנו מאבותינו, א"כ
אי אפשר לומר שמונין מלידת יצחק כמו שפירש רש"י ז"ל, וכן
גם איתא שם בדרוש א', ומוסיף שם עוד וזלה"ק בא"ד, מבואר
שדעת חכמי ארפת הוא כדעת הרא"ש ז"ל, שקודם מתן תורה
לא ילאו מכלל בני נח להקל, ולפיכך הולך להתגייר, משום
דקיימא לן באומות הלך אחר הזכר, אך הרמב"ן אזיל לשיטת
הר"ש יפה, שהאבות ילאו מכלל בני נח אף להקל, ולדעתי
הראיה שהביא הרמב"ן ממ"ש גבי עשו, ודילמא ישראל מומר
שאני, הוא רחיה חותכת, וכן נראה דיך להכריח ממ"ש פרק
המוכר פירות (ב"ב ק.), תנא הלך בה לארכה ולרחבה קנה,

דכתיב קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה ע"כ, ואין ספק
שמדין חזקה נגעו בה, והרמב"ם צפ"א מהלכות מכירה וצפ"א
מהלכות זכיה ומתנה כתב, שאין העכו"ם קונה בחזקה, ואם
אמרת דלא ילא מכלל בני נח, איך קנה אברהם בחזקה (פרשת
דרכים דרוש א', ועיין בספר בנין דוד פ' ויחי אות כ"ו), ולפי"ז
יש לתלות המחלוקת אי ארץ ישראל מוחזקת לנו מאבותינו או
לא, במחלוקת אי הי' להאבות דין בן נח או דין ישראל.

וכתב הרמב"ם בהלכות מלכים וזלה"ק, שש עריות אסורות
על בני נח, האם, ואשת האב, ואשת איש, ואחותו מאמו, וזכר,
ובהמה (רמב"ם פ"ט מהלכות מלכים משנה ה'), ומזה מוכיח
הפרשת דרכים, מדלא מנה הרמב"ם אלא הני שש עריות
לאסורות להם, אלמא דשתי אחיות לא אסירי לבני נח, וכ"כ
רש"י (סנהדרין נח.). צפרק ד' מיתות (עיין פרשת דרכים דרוש
א'), וכתב הרמב"ן ז"ל שבחוץ לארץ היה ליעקב אבינו דין בן
נח, רק כשבא לארץ ישראל נוסף לו דין ישראל לחומרא,
וזלה"ק בא"ד, שמתה רחל בדרך בתחילת בואם בארץ, כי
בזכותה לא מתה בחוה"ל לארץ, ובזכותה לא ישב בארץ עם שתי
אחיות, והיא היתה הנשאת באיסור האחות (רמב"ן ויקרא
יח:כה, בראשית כו:ה), ויולא לפי"ז, דאם אמרינן ארץ ישראל
מוחזקת לנו מאבותינו, וא"כ היו להאבות דין ישראל, א"כ היה
אסור ליעקב אבינו להינשא לשתי אחיות, משא"כ אי אמרינן
ארץ ישראל אינה מוחזקת לנו מאבותינו, א"כ היו להאבות דין
בן נח, ולא נחשב שתי אחיות מן האב לחטא.

ואיתא במסכת קידושין, דתניא בצגדו בה, כיון שפירש
טליתו עליה שוב אין רשאי למוכרה דברי רבי עקיבא, רבי
אליעזר אומר בצגדו בה, כיון שבגד בה שוב אין רשאי למוכרה,
במאי קמיפלגי, רבי אליעזר סבר יש אס למסורת, ורבי עקיבא
סבר יש אס למקרא (קידושין יח:), ובספר בנין דוד (פ') וישלח
סימן ו') דמבואר בזוהר הקדוש, דלכן יהיה נמשך הגלות עד
אלף הששי – להשלים הד' מאות שנים שלא היו במצרים אלא
רד"ו שנים עיי"ש, ולעיל צפ' תולדות מביא מספר ארץ חמדה
דזה נכון לר"א דס"ל יש אס למסורה – ואמרינן כיון שבגד בה
שוב אינו רשאי למוכרה, א"כ אי אפשר לומר דשאר הגלויות היו
דנמכרו מכירה חדשה בשביל שחטאו, הא כיון שבגד בה שוב
אינו יכול למוכרה, על כן כריך לומר דשאר הגלויות היו
להשלים הזמן וכו', אבל לר"ע דס"ל יש אב למקרא – וס"ל אף
שבגד בה רשאי למוכרה, א"כ י"ל דכבר נשלם הזמן, והא
דנמכרו בני ישראל בשאר גלויות היו בשביל שחטאו (בנין דוד
פ' תולדות סימן פ"ב, ובפ' וישב סימן ל"ד).

ותנן במשנה במסכת כריתות, שומן וחלב לפניו, ואכל אחד
מהן – ואינו יודע איזה מהן אכל, מביא אשם תלוי וכו',
ובגמרא שם, איתמר רב אסי אמר חתיכה אחת שנינו – ספק
של חלב – ספק של שומן, חייא בר רב אמר חתיכה משתי
חתיכות שנינו, במאי קא מיפלגי, רב אסי סבר יש אס למסורת
– מאות כתיב, וחייא בר רב אמר יש אס למקרא – מאות קרינן
(כריתות יז:), וכתב המאירי בריש מסכת חגיגה וזלה"ק, ושמא
זהו עיקר מחלקתם, שלדעת המאריך שתי חתיכות – כל ספק
מותר מן התורה, ולדעת האחר אסור (המאירי חגיגה ד.).

ואיתא בספר בנין דוד פ' וישלח וזלה"ק בא"ד, והנה בתוס' סוכה (ט. ד"ה ההוא) הקשו למה לי קרא ללכס להוליח את הגזול, תיפוק ליה דהוי מלכה הבאה בעבירה, ובאופן א' מתרץ לפי מה דאיתא בנחלת יעקב מקדוש זקיני מליסא, ובישועת יעקב ז"ל (א"ח סי' תרמ"ט אות ה' ד"ה והנה בחידושי) לשיטת הרמב"ם ז"ל (פ"י מהל' כלאים הל' ב"ז, פ"ח מהל' איסורי ביאה הל' י"ז) דספיקא דאורייתא מן התורה לקולא, אך זהו בלא תעשה, אבל בעשה אמרינו ספיקא דאורייתא מן התורה לחומרא, על כן נלכך לן קרא ללכס שהי' עשה דאינו יולא בספק גזל (בנין דוד פ' וישלח אות ס"ב).

ואיתא בספר תולדות יעקב יוסף – וזלה"ק, ונ"ל דשמעתי בשם הרב החסיד מוהרי"ל פיסטנר פ' הפסוק, אני ה' לא שניתתי ואתם בני יעקב לא כליתם (מלאכי ג:ו), דהתוס' הביאו משל לפני א' שהלך ככל לשאב מים מבאר – ונפל הכד מידו לבאר, ולעק ובכה, עד שנזדמן שהלכה בת מלך ככל של זהב לשאב מים מאותו באר, ונפל הכד לבאר ג"כ, אז שמח העני, כי ע"י שיחפשו אחר הכד של זהב ימלאו כדו ג"כ וכו' (בתוס' קדושין לא: ד"ה איסתיעא מילתא), וז"ש בכל לרתם לו לר – כתיב באל"ף וקרי בוי"ו, שעל ידי שיסתף השכינה בלערו, אז נושע הוא ג"כ עם השכינה, ואין לער כלל, ובזה יובן – אני ה' לא שניתתי, ר"ל לא – שהיה ראוי לכותבו באל"ף, שניתתי לכתבו בוי"ו, ועל ידי זה – ואתם בני יעקב לא כליתם, ודפח"ח (תולדות יעקב יוסף פ' ויחי), וכבר הלכו בה קמאי, דאם יש אס למקרא, א"כ מהני תשובה, שלא לגרום לער לשכינה.

ובריש מסכת כתובות דרש בר קפרא, גדולים מעשה לדיקים יותר ממעשה שמים וארץ, דאילו במעשה שמים וארץ כתיב – אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים, ואילו במעשה ידיהם של לדיקים כתיב – מכון לשבתך פעלת ה' מקדש אדני כוננו ידיך, השיב בבלי אחד ור' חייא שמו – ויבשת ידיו יארו, ידו כתיב (כתובות ה:), ולפ"ז אי אמרינו דיך אס למסורת, א"כ גדולים מעשה לדיקים יותר ממעשה שמים וארץ, והרי לדיקים אף שנבראו לאחר המלאכים, אבל במחשבה עלה במחשבתו קודם לברות את העולם בשביל הלדיקים, כדמאינו במדרש, בראשית, בשביל ישראל שנקרא ראשית, וא"כ בחר מחשבה אזלינו, אבל אי נימא דיך אס למקרא, א"כ מלאכים גדולים יותר, ובחר מעשה אזלינו, כי במעשה ובפועל המלאכים נבראו קודם.

ואיתא בספה"ק בני יששכר בתחילת מאמרי ראש חודש בשם הרב הקדוש מה"ר רוב בער ממעזריטש זאוק"ל, בפסוק זאת עולת חודש בחדשו (במדבר כח:יד), דינסב ב' מיני הנהגות בעולם, הנהגה א' הנהגה המסודרת מן ז' ימי בראשית לכל ימות עולם הכל כפי הסידור מירופי הוי"ה לכל חדש וסידור כוכבי השמים וכסיליהם לכל חדש בטבעם הניתן להם בכח הוי"ה ב"ה, ואותה הנהגה נרמזת באות ז', היינו הנהגה המסודרת מן ז' ימי בראשית, אבל יש למעלה מזה הנהגה הב', היא הנהגה התורני, היינו שישראל יפעלו על ידי התורה לחדש עיתים חדשים לטובה ולחיים, ואותה הנהגה נקראת א"ת,

היינו הנהגת התורה מן כ"ב אהוון מן א' עד ת', ואותן ב' הנהגות נקראים זא"ת בלירוף, וזהו שאמר הכתוב זאת עולת חדש בחדשו, ר"ל הגם שבכל חדש יש התחדשות, עפ"י סדר הנהגה המסודרת כך עולה ההתחדשות, עכ"ז לא לבד ההנהגה הזו תפעל, רק זא"ת עולת וכו', כי ישנה ג"כ הנהגה התורני לשנות העתים לטובה על ידי מעשים טובים של ישראל, עכ"ד הקדוש ז"ל, ועפ"י אמר הרב הקדוש מה"ר ישראל ז"ל מקאזניץ, שזה הוא ששאלין לחדש ביום הדין, קבעת עתים לתורה (שבת לא:), ר"ל אס קבע עתים אל התורה, היינו אס פעל על ידי תורתו לקבוע עתים אחרים לטובה לשנות העתים המסודרים בטבע מבראשית (בני יששכר מאמרי ר"ח מאמר א' אות ד'), ולפי הנ"ל יכולים לדיקים לשנות מעשה בראשית ע"י הנהגה התורני.

והיאך שאמר הכתוב, ויגש וישק לו וירח את ריח בגדיו, ודרשו אל תיקרי בגדיו אלל בגדיו, א"כ אמרינו יש אס למקרא, וא"כ דרשינו אני ה' לא שניתתי לקרות לו בוי"ו, וספיר מהני תשובה אפילו על עבירות החמורות ביותר, לפיכך מזו הדרש הרהרו הנהו בריוני להוה בשיבצותיה דרבי זירא בלבייהו ועבדו תשובה, וכיון דאמרינו יש אס למקרא, א"כ קרינו מלוות ואסם תלוי רק בשתי חתיכות, וא"כ ספיקא דאורייתא מן התורה לקולא, ולכך באתרוג צעינן לכס לרבות ספק גזל, לפיכך קא ממשיך ואזיל הכתוב, ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר זרכו ה', ודרשינו כריח שדה של תפוחים, ופירשו תוס', של תפוחים כריח אתרוגים, וכיון דאמרינו יש אס למקרא, א"כ מלאכים גדולים מן הלדיקים, ובחר מעשה אזלינו, ולפיכך נמשלו ישראל לתפוח, לומר לך מה תפוח זה פרו קודם לעליו אף ישראל הקדימו נעשה לנשמע, וכיון דבחר מעשה אזלינו, א"כ מלאכים גדולים מן הלדיקים, ואין הטבע משועבדת לדיקים, וא"כ אין סומכין על הנס, לפיכך קא ממשיך ואזיל הכתוב, ויתן לך האלקים ודרשינו וי"ו של ויתן בל להורות שאין סומכין על הנס כדברי הכל יקר הנ"ל, וכיון דאמרינו יש אס למקרא, א"כ ספיר דרשינו כתיב פיקך וקרינו פירוש זכה נעשה ראש לא זכה נעשה רש, לפיכך קא ממשיך ואזיל הכתוב, מטל השמים ומשמני הארץ ורב דגן ותרש, וכיון דאמרינו יש אס למקרא, א"כ דרשינו בבגדו בה כיון שפיר טליתו עליה שוב אינו ראוי למוכרה, אבל אס בגד בה שפיר יכול למוכרה שוב, וא"כ שאר הגליות הם מכירה חדשה על שחטאו, וארבע מאות שנה של גלות מצרים כבר נשלמו, וא"כ מונין מלידת יחזק וספיר נקראת ארץ לא להם כי ארץ ישראל אינה מוחזקת לנו מאבותינו, וא"כ היו לאבות דין בן נח, וספיר נשא יעקב אבינו שתי אחיות, לפיכך קא ממשיך ואזיל הכתוב, יעבדוך עמים וכו' וישתחוו לך בני אמך, בני אמך דייקא ולא בני אביך, ועוד כיון דספיקא דאורייתא מן התורה לקולא, א"כ רוב הוי ספק ולא בירור, ולא סמכינו על רוב בעילות אחר הבעל, ולפיכך נקט וישתחוו לך בני אמך, בעי למהך במלה דאיהו ודאי, ועל דא אדכר לאמיה ולא לאבוי, כדברי הזהר הקדוש.